

באמירת תיבות "אלא לראותם בלבד" ו"רק בעיניך תביט" היה רבינו מביט על הנרות חנוכה.

"מעוז צור" אמר בנוסח ולא בניגון, והארץ מאוד בפיסקה "חשוף זרוע קדשך" בדמעות שליש לעורר אודות הגאולה שלימה, כי ארכה לנו הישועה כי ארכה לנו השעה. ולאחמ"כ אמר הבית "מעולם היית ישעי וכו'" מזקינו הרה"ק רבי משה השרף זיע"א⁴⁵, פר' הקטורת אתה הוא וכו' (ומנה סימני הקטורת באצבעות יד ימין⁴⁶), אבי

עלנו, שהקדוש ברוך הוא הצליח לנו מעשה ידיו להתגבר במלחמה. ע"כ. וכ"כ יסוד ושוש העבודה, בן איש חי וישב אות כ"ג ומשמרת שלום סי' מ"ט אות ב', ובליקוטי מהרי"ח כתב מספר אורחות חיים סי' תרע"ו שהוא עפ"י דברי התשב"ץ שהכהנים חשמונאים ובני הלכו למלחמה ואמרו ז' פעמים ויהי נועם ובי' פסוק אורך ימים וכו' ונצחו.

⁴³ ועיין בסה"ק 'אורות חיים' עמ' כז טעם נפלא מרינו הקוה"ט זיע"א לאמירת ויהי נועם ז' פעמים וז"ל: הנה היונים באו לפגוע באמונה של בני ישראל בהשי"ת, כדאי' במדרש (ב"ר ב, ד) שאמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. והיתה ליונים כוונה מרושעת בזה, כי הם ידעו שהאמונה היא יסוד ושוש התורה כולה, וכאשר יש פגם באמונה ח"ו, הרי זה פגם בכללות התורה והמצוות. לפיכך נתחכמו לפגוע בכח האמונה של בני ישראל, והיתה תקותם שע"י זה יוכלו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. ומכיון שהיונים באו להכחיש את האמונה בא-ל אחד לפיכך מסרו החשמונאים נפשם ויצאו להילחם מתי מעט נגד רבבות אלפי יונים. ולפי שמסרו נפשם על ענין האמונה, זכו לכוחות עליונים נשגבים להתגבר נגד היונים. ונצחונם של החשמונאים אינו ענין טבעי כלל ועיקר, אלא כח עליון הוא שעמד להם בזכות מסירות נפשם, ובכח זה זכו לנצח במלחמה נגד היונים, ומוזה נמשך קיום התורה בכל הדורות הבאים. ויש בענין זה לימוד לדורות, דהנה כמבואר החשמונאים מסרו נפשם על ענין האמונה, ובה זכו לכוחות הנשגבים לנצח במלחמה. והענין בזה, כי בכח האמונה מעוררים את הכח העליון, וכך אדם לפי מדרגתו באמונה כך הוא מעורר את חלק האלוהי שבקרב, ויכול לפעול באמצעותו דברים נשגבים. והיינו דאי' במדרש תהילים (כ) "למנצח מזמור לדוד יענך ד' ביום צרה, וזאח"כ יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה, אמר הקב"ה בשעה שמגעת צרה לישראל והם מבקשים אותי, יהיו משתתפים כבודי עמהם ומיד אני עונה אותם, שנא' יקראני ואענהו, ומה הטעם עמו אנכי בצרה". כלומר, כאשר בני משתתפים כבודו ית' עמהם ע"י שהם מאמינים ודבקים בו, בזה הם זוכים לכח הנפלא של יקראנו ואענהו, שהקב"ה כביכול בעצמו ממתיך ומצפה שיקראו אליו והוא יענה אותם על כל בקשתם. ואפשר דמהאי טעמא אומרים מזמור יושב בסתר ז' פעמים לנוכח הנרות דחנוכה, כי ימי החנוכה שבהם נלחמו החשמונאים ומסרו נפשם על ענין האמונה, המה מסוגלים לחיות האמונה, ולפיכך חזורים משננים את המזמור שיש בו את הפסוק הזה "יקראני ואענהו", להחדיר בקרבנו את האמונה השלימה, אשר באמצעותה זוכים ל"יקראני ואענהו" כנ"ל. עכ"ל.

⁴⁴ ובטעם הכפילות כתב במהרי"ל שיש במזמור זה י"ז פסוקים, ולפיכך כופלים את הפסוק האחרון, כדי להשלים למנין י"ח, כנגד י"ח ברכות שתיקנו אנשי כנה"ג בתפילות שבכל יום וע"ע במטה משה (סי' תצ"ז). וכ"ה בספר תשב"ץ- לרבי שמעון בר צדוק זצ"ל הכולל תק"צ מנהגים ופסוקים דינים של רבו מהר"ם מרוטנבורג זצ"ל, אשר כידוע נפטר בהיותו בבית הכלא, ואת הספר הזה כתב התשב"ץ מפיו בהיותו עמו במגדל בית הכלא- אות רנ"ח, מהר"ם ז"ל כשהוא מתפלל ויהי נועם אומר לעולם אורך ימים וכו' ב' פעמים, ואז יש בו כמנין הכהנים בגימטריא ק"ל, לפי שכהני חשמונאי ובניו היו הולכים למלחמה ואמרו ז' פעמים ויהי נועם ובי' פסוק אורך ימים אשביעוהו ונצחו. והוא במג"א סי' רצ"ה.

⁴⁵ כ"כ בס' שפתי רא"ם, חנוכה, שפייט זה חיברו הרה"ק רבי משה השרף זיע"א זקינו של מרן הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרימישלאן זיע"א, וחתם את שמו בפיט, מעולם, שמע, העבר, אמנם בס' קיצור של"ה מביא שמחברו הוא מרן הרמ"א (רבי משה איסרליש) וחתם את שמו, עיי"ש.

⁴⁶ עי' בס' חסד לאלפים לבעל הפלא יועץ: יזהר מאוד בקריאת סמני הקטורת, שהרי אמרו אם חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה,

מסדר⁴⁷, ברכת כהנים, למנצח בנגינות⁴⁸ (מתוך צורת המנורה⁴⁹), אנא בכח⁵⁰ ואמר כל ב' תיבות ביחד כדאי' מהאר"י הק"י⁵¹, שיר המעלות אשרי וגו', מזמור שיר חנוכת הבית⁵², רננו צדיקים⁵³, הלל הגדול, נשמת כל חי⁵⁴

והקריאה במקום הקרבה, והמדקדקים מונים את סימני הקטורת באצבעות. ועי' בן איש חי, פר' מקץ, שכתב בטעם הדבר וז"ל: פרשת התמיד והקטורת, יאמר בכונה גדולה. דרבו מספר מעלותיה, והקריאה במקום הקרבה, וימנה באצבעותיו הסממנים של הצרי והצפורן וכו', וכתבתי בסה"ק מקבציאל בסיעתא דשמיא, דהמנין מורה על חשיבות ומעלה, דלחכי קיימא לו, כל דבר שבמנין אפילו באלף לא בטיל, ועוד בזה תתעורר הכונה יותר, ועוד איכא טעמא במנין האצבעות, דאף על גב דקריאתו היא העולה במקום הקטורת, עם כל זה לרוב יקר תפארת המצוה הזאת נצרך עם שפתותינו איזה תנועה של מעשה, ולכן נמנה באצבעות כדי לעשות קצת פעולה בדינו בדבר זה, ואז יצטרפו הדבור והמעשה, כאלו הקטרנו ממש, ולכן נראה לי דטוב למנות באצבעות הימין דוקא, ודלא כמ"ש דימנה בשתייהן, כדי לזכות שתי ידות כאחד, חזא דמעשה הימין מסוגלת יותר בכל מקום, ועוד כי הכהן המקטיר בבית המקדש, היה מקטיר בימין.

⁴⁷ אבי מסדר ולא אביי הוה מסדר ועי' בספר תפלה לדוד להגה"ק מבוטשאטש סימן על סדר התפילה שכתב שאין לומר "אביי הוה" בכדי שלא יהיה כהוגה את השם באותיותיו לנשקשקורא ברצף מדבק אות י' של אביי לתיבת הוה דאסור ועי' סנהדרין יג, וכן הוא בגמרא יומא דף לג, הנוסחא "אביי מסדר", ועי' באשל אברהם אור"ח סי' מח, וכן חשש לזה בבן איש חי.

⁴⁸ בסידור ר' שבת (כוונות חנוכה): "ויאמר אחר כך 'למנצח בנגינות'". ובספר אמתחת בנימין (ח, א) כתב: "סגולה גם כן בכל פעם שידליק בכל לילה שיאמר אחר כך למנצח בנגינות וגו' אלקים יחננו ויברכנו וגו'". וכתב במשמרת שלום (סי' מ"ט ס"ק ב') טעם אמירתו לאחר הדלקת הנרות מפני שכתוב בו, "יאר פניו אתנו סלה", הרומז להארת נרות המנורה.

⁴⁹ וזה לשון קדשו של החיד"א בס' עבודת הקודש (כף אחת, אות כו): "כל מי שרואה את המנורה בכל יום ומכין בה, מעלה עליו הכתוב כאלו הדליקה, ומובטח לו שהוא בן עולם הבא, וכל האומר למנצח בצורת המנורה, לא יקרה לו שום מקרה רע, ויצליח במעשיו". וכ"כ בספר מדבר קדמות (מערכת ד' אות כ"א), "העתק מכתב הגאון מהרש"ל ז"ל, דוד המלך ע"ה הראהו הקב"ה ברוה"ק מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר וכו' כתוב על טס של זהב מופז, עשוי בצורת מנורה, וכן הראה אותו למשה רבינו ע"ה, והיה דוד המלך ע"ה נושא מזמור זה כתוב ומצויר וחקוק במגינו בטס של זהב כצורת מנורה, וכשהיה יוצא למלחמה, והיה מכוון סודו היה נוצח ואויביו נופלים לפניו". והרה"ק בעל בני יששכר כתב בספרו אגרא דפרקא (אות קע"ו) וז"ל: מקובל בדינו שעל מגינו של דוד המע"ה הי' מצויר צורת המנורה וכו' להגביר הגבורות על אויבי ישראל – וז"ש דוד כי אתה תאיר נרי וגו', ומעתה תתבונן כשגברה יד בית חשמונאי נעשה נס במנורה, והושם זכרון לדורות להגביר כגבורות על אויביו והדלקה עושה מצוה להאיר אורותינו, כי אורות הם החסדים אשר יאירו לנו וכו', ותתבונן מעתה ואשר מקובל בדינו לומר מזמור ס"ז אלקים יחננו וכו' בכל גוים ישועתך וכו' בצורת המנורה דוקא עכ"ל. ועי' בספר מאיר עיני חכמים להרה"ק רבי מאיר מקארסטטשוב זצ"ל (בסופו פרפראות לחכמה) רמז נכון בפסוק: "יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, בגימ' מכוון להדליק נ"ר חנוכה בשמ"ן זי"ת".

⁵⁰ אתם שלום (סי' מט, סעי' ב): "אנא בכח כי שבעה שמות כנגד שבעה קני המנורה".

⁵¹ עי' פרע"ח שער עולם העשיה, ב': אנא כו', צריך לחבר כל שתי תיבות יחד, כי כל ו' תיבות הם שם אחד כנועד. וצריך לחלק כל ב' תיבות שבשם, כגון - אנא בכח, גדולת מינך, תתיר צרורה, וכן עד"ב כל ה' שמות. והוא בסוד, בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף... ועי' בס' שולחן הטהור סי' מה, יא.

⁵² ראה שולחן הקדוש, פר' וישב, תורה אור טו, שמזמור זה תיקנו על חנוכת בית חשמונאים. וכתב החיד"א (בדבש לפי) ובספה"ק אילה שלוחה (פר' מקץ), שראשי תיבות של מזמור שיר חנוכת הבית הם "שמחה", שעל ידם היה עילוי לשכינה. וגם אותיות "שמחה", שהיה הנס בשמן המשחה. ועי' רש"י (תהלים ל): "שיר חנוכת הבית, שיאמרוהו הלויים בחנוכת הבית בימי שלמה". ומוסיף הר"ד (מטראני הראשון) בפירושו על תנ"ך: "מזמור זה עשה דוד בסוף ימיו... ואף על פי שלא נבנה בית המקדש בימיו, עשהו קודם לכן,